

طراحی آموزشی برای دوره‌های مهارتی

مؤلفین:

دکتر جواد حاتمی
استاد دانشگاه تربیت مدرس

محسن بیات
دانشجوی دکتری تکنولوژی آموزشی

سرشناسه	: حاتمی، جواد، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	: طراحی آموزشی برای دوره‌های مهارتی / مؤلفین جواد حاتمی، محسن بیات.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه فنی و حرفه‌ای، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۴۲۰ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 978-600-8820-55-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص: ۴۱۵-۴۱۷.
موضوع	: نظام‌های آموزشی — طرح و برنامه‌ریزی
موضوع	: Instructional systems -- Design
موضوع	: برنامه‌ریزی درسی
موضوع	: Lesson planning
شناسه افزوده	: بیات، محسن، ۱۳۶۷ -
شناسه افزوده	: دانشگاه فنی و حرفه‌ای
شناسه افزوده	: Technical and Vocational University
رده بندی کنگره	: ۳۸/۱۰۱۸-B1
رده بندی دیویی	: ۳۷۱/۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۹۵۶۸۷

عنوان کتاب	: طراحی آموزشی برای دوره‌های مهارتی
تالیف	: جواد حاتمی / محسن بیات
ناشر	: دانشگاه فنی و حرفه‌ای
سال و نوبت چاپ	: ۱۳۹۸ / چاپ اول
شمارگان	: ۵۰۰ جلد
قیمت	: ۶۵،۰۰۰ تومان
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۲۰-۵۵-۰ ISBN: 978-600-8820-55-0

کلیه حقوق این اثر برای مؤلفین و دانشگاه فنی و حرفه‌ای محفوظ است.

آدرس: تهران میدان ونک خیابان برزیل شرقی پلاک ۴ - تلفن: ۰۲۱-۴۲۳۵۰۰۰۰

پست الکترونیک: Entesharat@tvu.ac.ir، وب سایت: Tv.ac.ir

دانشگاه فنی و حرفه‌ای

۱۷	پیشگفتار
۲۳	مقدمه
۳۷	بخش اول: تحلیل
۳۹	تحلیل/شناخت یادگیرنده
۴۱	تحلیل ویژگی های عمومی یادگیرنده
۴۲	۱. تعداد یادگیرندگان
۴۲	۲. مرصعیت یادگیرندگان
۴۳	۳. توزیع/ترکیب سنی
۴۳	۳-۱ یادگیرندگان بر اساس
۴۴	۴. توزیع جنسیت
۴۴	۵. سطح متوسط آموزشی
۴۴	۶. ترکیب فرهنگی
۴۵	۶-۱ یادگیرندگان با فرهنگ های مختلف
۴۵	۷. ترجیحات زبانی
۴۶	۸. وضعیت سلامت یادگیرندگان
۴۶	۸-۱ یادگیرندگان معلول
۴۶	تحلیل ویژگی های فردی یادگیرنده
۴۸	تحلیل ویژگی های اختصاصی یادگیرنده
۵۱	سنجش آغازین
۵۲	۱. سنجش آمادگی یادگیری/پیش نیازهای یادگیری درس/دوره
۵۳	۲. پیش آزمون/آزمون جایابی درس/دوره جدید
۵۴	۳. نگرش فراگیران/فراگیر
۵۶	تحلیل زمینه
۵۷	انواع زمینه
۵۷	زمینه ی تطبیقی

۵۸	زمینه ی آموزشی
۵۸	زمینه ی انتقالی
۵۹	اجرای تحلیل زمینه
۵۹	جمع آوری داده ها
۶۰	مروری بر فصل
۶۱	تعیین نوع محتوا/موضوع
۶۳	مراحل تحلیل و تعیین نوع محتوا
۶۴	۱. مرحله اول: تعیین هدف کلی/عنوان موضوع/محتوا
۶۵	۲. مرحله دوم: تحلیل عنوان و تعیین اجزاء تشکیل دهنده ی موضوع
۶۷	۳. مرحله سوم: طبقه بندی اجزاء تشکیل دهنده ی محتوا/موضوع
۶۸	۳-۱ حقایق
۷۰	۳-۲ روش کارها
۷۱	۳-۲-۱ روش کار ذهنی (شناختی)
۷۲	۳-۲-۲ روش کار عینی (مهارت روانی/حسی)
۷۲	۳-۲-۳ روش کار ترکیبی
۷۲	تحلیل روش کار
۷۵	۳-۳ مفاهیم
۷۶	۳-۳-۱ مفاهیم ملموس/محسوس (مفاهیم اولیه)
۷۷	۳-۳-۲ مفاهیم تعریف شده (مفاهیم ثانویه)
۷۹	۳-۴ قوانین
۸۱	۳-۵ مهارت های میان فردی/ تعاملی
۸۲	تحلیل مهارت های تعاملی/ میان فردی
۸۳	۱. تعیین هدف کلی / مهارت بین فردی مورد نظر
۸۳	۲. تحلیل هدف کلی یا مهارت میان فردی مورد نظر در قالب عملکردهای قابل مشاهده
۸۵	۳-۶ مهارت های عکس العملی/نگرش ها
۸۷	تحلیل مهارت های عکس العملی/نگرش ها

۸۷	۱. تعیین هدف کلی / مهارت بین فردی مورد نظر
۸۷	۲. تحلیل هدف کلی یا مهارت میان فردی مورد نظر در قالب عملکردهای قابل مشاهده
۹۰	۴. سازماندهی محتوا/تعیین ترتیب و توالی اجزاء تشکیل دهنده ی محتوا
	۱. مرحله اول: سازمان دهی اولیه ی محتوای درس براساس اصول سازمان دهی مبتنی بر
۹۱	یادگیری
	۲. مرحله ی دوم: انتخاب مناسب ترین طرح از میان طرح های سازمان دهی مبتنی بر جهان
۹۳	و مبتنی بر مفهوم
۹۳	۱-۲. زمان بندی مبتنی بر جهان
۹۵	۲-۲. سازمان دهی مبتنی بر مفهوم
۱۰۰	مروری بر فصل
۱۰۳	تعیین نوع عملکرد و برش اهداف عملکردی (آموزشی)
۱۰۶	مراحل تعیین نوع عملکرد و نوشتن اهداف عملکردی (آموزشی)
۱۰۶	۱. مرحله اول: طبقه بندی محتوا براساس نوع عملکرد یادگیری
۱۰۸	انواع عملکرد یادگیری/اهداف آموزشی
۱۰۸	۱. عملکرد یادآوری (کسب دانش)
۱۱۰	۲. عملکرد کاربرد (کسب مهارت)
۱۱۱	طبقه بندی اجزاء تشکیل دهنده ی محتوا براساس نوع عملکرد
۱۱۲	۱. حقایق
۱۱۲	یادآوری محض حقایق
۱۱۵	۲. مفاهیم
۱۱۶	طبقه بندی نوع عملکرد مفاهیم
۱۱۷	۱. طبقه بندی مفاهیم در سطح عملکرد یادآوری
۱۱۷	۱-۱ یادآوری محض/حفظی مفاهیم
۱۱۸	۱-۲ یادآوری معنایی مفاهیم
۱۱۹	۲. طبقه بندی مفاهیم در سطح عملکرد کاربرد
۱۲۱	۳. قوانین

۱۲۱	انواع اهداف آموزشی/ عملکرد یادگیری قوانین
۱۲۲	۱. طبقه بندی قوانین در سطح عملکرد یادآوری
۱۲۳	۱-۱ یادآوری محض/حفظی قوانین
۱۲۳	۱-۲ یادآوری معنایی قوانین
۱۲۴	۲. طبقه بندی قوانین در سطح عملکرد یادگیری کاربرد
۱۲۷	۴. روش کارها
۱۲۸	انواع روش کار
۱۲۹	۱. روش کار شناختی/ذهنی
۱۲۹	۲. روش کار حرکتی
۱۳۰	۳. روش کار ترکیبی (ترکیب مهارت ها)
۱۳۲	طبقه بندی روش کارها براساس نوع عملکرد
۱۳۳	۱. طبقه بندی روش کارها در سطح عملکرد یادآوری (کسب دانش)
۱۳۳	۱-۱ یادآوری محض روش کار
۱۳۴	۱-۲ یادآوری معنایی روش کار
۱۳۵	۲. طبقه بندی محتوای روش کار در سطح عملکرد کاربرد
۱۳۵	روش کار حرکتی (فیزیکی)
۱۳۸	روش کارهای ترکیبی (اغلب شفاهی)
۱۳۹	۵. مهارت های میان فردی/تعاملی
۱۴۰	طبقه بندی مهارت های تعاملی/بین فردی براساس نوع عملکرد
۱۴۱	۱. طبقه بندی مهارت های میان فردی/تعاملی در سطح عملکرد یادآوری
۱۴۱	۱-۱ طبقه بندی مهارت های میان فردی/تعاملی در سطح عملکرد یادآوری محض
۱۴۲	۱-۲ طبقه بندی مهارت های میان فردی/تعاملی در سطح یادآوری معنایی
۱۴۳	۲. طبقه بندی مهارت های میان فردی/تعاملی در سطح عملکرد کاربرد
۱۴۵	۶. مهارت های عکس العملی/نگرش ها
۱۴۶	۱. طبقه بندی مهارت عکس العملی/نگرش در سطح عملکرد یادآوری
۱۴۶	۱-۱ طبقه بندی مهارت عکس العملی/نگرش ها در سطح عملکرد یادآوری محض
۱۴۷	۱-۲ طبقه بندی مهارت عکس العملی/نگرش ها در سطح عملکرد یادآوری معنایی

۱۴۸	۲. طبقه بندی مهارت عکس العملی/نگرشی در سطح کاربرد
۱۴۹	۲. مرحله دوم: نوشتن اهداف عملکردی
۱۵۰	اصول و دستورالعمل نوشتن اهداف عملکردی (آموزشی)
۱۵۵	مروری بر فصل
۱۵۹	طراحی راهبردها و فنون آموزشی
۱۶۱	راهبردها و فنون آموزشی چیست؟
۱۶۲	۱. ارائه
۱۶۵	انواع ارزشیابی ارائه
۱۶۶	۱-۱ ارائه (تدریس) مبتنی/مستقیم
۱۶۶	۱-۲ ارائه/ تدریس آکادمی
۱۶۸	۲. تمرین
۱۷۰	۳. بازخورد
۱۷۲	۴. ارزیابی
۱۷۳	طراحی راهبردها و فنون آموزشی
۱۷۴	طراحی آموزشی برای کسب دانش
۱۷۴	طراحی راهبردها و فنون آموزشی متناسب با کسب مهارت
۱۷۴	۱. آموزش حقایق
۱۷۴	طراحی راهبردها و فنون آموزش حقایق
۱۷۵	۱. ارائه (اطلاعات)
۱۷۵	۲. تمرین (فن تمرین: پرسش از اطلاعات):
۱۷۵	۳. بازخورد (فن بازخورد: انگیزشی و اطلاعاتی):
۱۷۵	۴. ارزیابی (فن ارزیابی: پرسش از اطلاعات):
۱۷۶	۲. آموزش مفاهیم
۱۷۶	طراحی راهبردها و فنون آموزش مفاهیم
۱۷۷	آموزش مفاهیم در سطح عملکرد یادآوری
۱۷۹	طراحی راهبردها فنون آموزش مفاهیم در سطح عملکرد یادآوری معنایی

۱۷۹	۱. ارائه
۱۸۰	۲. تمرین
۱۸۰	۳. بازخورد
۱۸۱	۴. ارزیابی
۱۸۱	۳. آموزش قوانین
۱۸۲	۱. آموزش قوانین در سطح عملکرد یادآوری محض/حفظی
۱۸۲	۱-۱ ارائه
۱۸۲	۲-۱ تمرین
۱۸۳	۴-۱ ارزیابی
۱۸۴	۲. آموزش قوانین در سطح معنایی/درک
۱۸۴	۱-۲ ارائه
۱۸۴	۲-۲ تمرین
۱۸۵	۳-۲ بازخورد
۱۸۵	۴-۲ ارزیابی
۱۸۶	۴. آموزش روش کارها
۱۸۶	۱. آموزش روش کارها در سطح عملکرد یادآوری - فظی
۱۸۷	۱-۱ ارائه
۱۸۷	۲-۱ تمرین
۱۸۸	۳-۱ بازخورد
۱۸۸	۴-۱ ارزیابی
۱۸۸	۲. آموزش روش کارها در سطح عملکرد یادآوری معنایی
۱۸۹	۱-۲ ارائه
۱۹۰	۲-۲ تمرین
۱۹۱	۳-۲ بازخورد
۱۹۱	۴-۲ ارزیابی
۱۹۲	۵. آموزش دانش (مهارت های) میان فردی/ تعاملی
۱۹۲	۱. آموزش مهارت های تعاملی/ بین فردی در سطح عملکرد یادآوری حفظی

۱۹۲	۱-۱ ارائه
۱۹۳	۱-۲ تمرین
۱۹۳	۱-۳ بازخورد (انتگیزه ای و اطلاعاتی):
۱۹۴	۱-۴ ارزیابی
۲۰۶	۱. آموزش مهارت های شناختی
۲۲۳	۲. آموزش مهارت های حرکتی (روانی حرکتی)
۲۲۸	۳. آموزش مهارت های میان فردی/ تعاملی
۲۳۷	۴. آموزش مهارت های عکس العملی/ نگرش ها
۲۴۶	مروری بر فصل
۲۴۹	تعیین رسانه های آموزشی
۲۵۲	تعیین/ انتخاب رسانه آموزشی
۲۵۲	طبقه بندی رسانه های آموزشی
۲۵۳	۱. رسانه های دیداری
۲۵۳	۳-۱-۱ چارت ها
۲۶۰	۳-۱-۳ نمودارها و انواع آن
۲۶۲	۲. رسانه های شنیداری
۲۶۲	۳. رسانه های دیداری-شنیداری
۲۶۳	۱-۳. فیلم های متحرک
۲۶۳	۴. رسانه های چندحسی
۲۶۳	۱-۴ رسانه های سه بعدی
۲۶۶	۲-۴ موقعیت های آموزشی
۲۶۸	۳-۴ مجموعه های چندرسانه ای:
۲۶۸	۴-۱-۳ چندرسانه ای آموزشی
۲۶۹	مزایای چندرسانه ای
۲۷۰	عوامل مؤثر در انتخاب رسانه آموزشی
۲۷۰	۱. هدف های آموزشی/قابلیت های یادگیری

۲۷۱	۲. ویژگی های فراگیران
۲۷۲	۳. روش های وفتون آموزش/تدریس
۲۷۲	۴. محرک های مورد نیاز موضوع آموزش/ درس/ تدریس
۲۷۵	۵. شرایط عملی
۲۷۵	الگوی انتخاب رسانه ی آموزشی
۲۷۵	۱. آیا انجام دادن کاری به وسیله ی فراگیر لازم است؟
۲۷۶	۲. آیا مطالب دیداری لازم است؟
۲۷۶	۳. آیا مطالب شنیداری لازم است؟
۲۷۶	۴. آیا مطالب چشما-شنیداری لازم است؟
۲۷۶	۵. آیا نمایش حرکت لازم است؟
۲۷۷	۶. آیا صدا لازم است؟
۲۷۸	تصمیم گیری در انتخاب نوع رسانه های آموزشی
۲۷۹	مروری بر فصل
۲۸۱	تعیین مقیاس های ارزشیابی
۲۸۳	تعیین مقیاس های ارزشیابی
۲۸۴	مقیاس ارزشیابی پیش از آموزش
۲۸۶	مقیاس ارزشیابی حین آموزش
۲۸۶	مقیاس ارزشیابی بعد از آموزش
۲۸۶	زمان تهیه ی مقیاس های ارزشیابی
۲۸۶	انواع مقیاس های ارزشیابی
۲۸۶	۱. مقیاس های کتبی
۲۸۶	۲. مقیاس ایفای نقش/ شبیه سازی
۲۸۷	۱-۲. مهارت های ارتباطی
۲۸۷	۲-۲. مهارت های مدیریتی
۲۸۷	۳-۲. مهارت های های فروشندگی
۲۸۷	۳. مقیاس های مبتنی بر عملکرد

۲۸۸	طبقه بندی مقیاس های ارزشیابی
۲۸۹	آزمون های پیشرفت تحصیلی بازپاسخ (تولید پاسخ)
۲۹۰	آزمون تشریحی گسترده پاسخ
۲۹۰	آزمون تشریحی محدود پاسخ
۲۹۱	آزمون کوتاه پاسخ
۲۹۱	انواع آزمون های کوتاه پاسخ
۲۹۲	آزمون های پیشرفت تحصیلی بسته پاسخ / عینی
۲۹۳	آزمون های صحیح-غلط
۲۹۳	انواع سوال های صحیح-غلط
۲۹۴	آزمون های جز کردن
۲۹۵	آزمون های چندگزینه ای
۲۹۷	۲.مقیاس های عملکردی
۲۹۸	انواع مقیاس های عملکردی
۲۹۸	۱.آزمون کتبی عملکردی
۲۹۹	۲.آزمون شناسایی/تشخیص
۳۰۰	۳.آزمون عملکرد در موقعیت شبیه سازی
۳۰۰	۴. نمونه کار
۳۰۱	۳.مقیاس های مبتنی بر مشاهده
۳۰۲	۱. روش فهرست واری
۳۰۳	۲. روش مقیاس درجه بندی
۳۰۳	انواع مقیاس درجه بندی
۳۰۳	الف. مقیاس درجه بندی عددی
۳۰۳	ب. مقیاس درجه بندی نگاره ای
۳۰۴	ج. مقیاس درجه بندی نگاره ای توصیفی
۳۰۴	انتخاب مقیاس های ارزشیابی متناسب با اهداف آموزشی (عملکردی)
۳۰۴	۱-۳مقیاس های ارزشیابی متناسب با عملکرد کسب دانش
۳۰۶	۲-۳مقیاس های ارزشیابی متناسب باعملکرد کسب مهارت

۳۰۶	۱. ارزشیابی مهارت‌های شناختی
۳۰۸	۴-۱ مهارت های حل مشکل (اکتشافی)
۳۰۹	۲. ارزشیابی مهارت های روانی-حرکتی
۳۱۰	انواع روش های سنجش عملکرد
۳۱۰	۱. سنجش فراگرد؛ ارزشیابی فراگرد مهارت‌های روانی-حرکتی
۳۱۱	۲. سنجش محصول؛ ارزشیابی فراورده/ محصول مهارت‌ها روانی-حرکتی
۳۱۵	۳. ارزشیابی مهارت های عکس العملی/ نگرش
۳۱۵	۱. روش فهرست‌وارسی
۳۱۶	۲. روش مقایسه درجه بندی
۳۱۷	ج. مقیاس درجه بندی نگاره ای توصیفی
۳۱۷	۲. روش های سنجش بر مبنای
۳۱۸	۱. پرسشنامه ی بسته پاسخ یا زینه بسته
۳۱۸	۲. پرسشنامه ی باز پاسخ
۳۱۹	۳. روش تفکیک معنایی
۳۲۰	۴. ارزشیابی مهارت های تعاملی/ میان فردی
۳۲۱	۱. روش های سنجش مشاهده‌ای
۳۲۱	مقیاس درجه بندی
۳۲۱	۱-۱-۱ مقیاس درجه بندی عددی
۳۲۳	۱-۱-۲ مقیاس درجه بندی نگاره ای
۳۲۳	۱-۱-۳ مقیاس درجه بندی نگاره ای توصیفی
۳۲۴	مروری بر فصل
۳۲۷	طراحی/ نوشتن سناریوی آموزشی
۳۳۳	مرحله اول: فعال سازی
۳۳۳	گام اول: فعال سازی انگیزشی
۳۳۴	۲. فعال سازی روانی-انگیزشی
۳۳۴	۱-۲. توجه/علاقه

۳۳۴	۲-۲. ارتباط
۳۳۶	۲-۴. رضایت
۳۳۷	گام دوم: فعال سازی ذهنی
۳۳۸	اصول راهنما
۳۳۹	تاکتیک های فعال سازی ذهنی
۳۳۹	۱. تاکتیک مسئله محوری: طرح مسئله/ سوال
۳۴۰	۲. تاکتیک جلب توجه
۳۴۰	۳. تاکتیک بیان/ ترسیم اهداف یادگیری/ وظایف یادگیری
۳۴۰	۴. تاکتیک مرور/ تحریک تجارب گذشته/ پیش نیازهای یادگیری؛ سنجش آغازین
۳۴۱	۵. تاکتیک ایجاد تجارب جدید
۳۴۱	۶. تاکتیک ارائه/نمایش بخش ساختار/ ساختار سازمان دهنده
۳۴۱	۷. تاکتیک ارائه/ نمایش بنماتر کلی از درس
۳۴۳	مرحله ی دوم: تدریس
۳۴۳	گام سوم: ارائه + تمرین + بازخورد + ارزیابی
۳۴۳	اصول راهنما
۳۴۴	ارائه/نمایش دادن
۳۴۴	اصل هماهنگی ارائه/نمایش با اهداف یا وظایف یادگیری
۳۴۴	اصل هدایت/راهنمایی یادگیرنده درفرایند یادگیری
۳۴۵	اصل رسانه ی مرتبط با اهداف یا وظایف یادگیری
۳۴۶	اصول راهنما
۳۴۷	نقش فراگیر در مرحله کاربرد
۳۴۸	اصول و تاکتیک های کاربرد
۳۵۸	۲. تاکتیک فراهم آوردن فرصت های بازتاب/ بحث/ نقد یادگیری
۳۵۹	۳. تاکتیک فراهم آوردن فرصت های خلق اقتباس های شخصی
۳۶۲	مرور ی بر فصل
۳۶۹	بخش سوم: اجرا و ارزشیابی

۳۷۱	اجرا: آموزش/تدریس
۳۷۳	آموزش حضوری
۳۷۳	مقدمه‌ای بر آموزش گروهی
۳۷۴	الگوهای تعامل در گروه‌های آموزشی
۳۷۶	آموزش در گروه‌های کوچک
۳۷۶	رویدادهای آموزشی در گروه‌های کوچک
۳۷۷	آموزش در گروه‌های بحث
۳۷۸	آموزش در گروه بزرگ
۳۷۹	رویدادهای آموزشی در گروه بزرگ
۳۷۹	سخنرانی
۳۸۰	مدیریت انگیزش فراگیران در آموزش
۳۸۰	۱. علاقه: کنجکاوی و توجه را به انگیزش و حفظ کنید.
۳۸۳	۲. ارتباط: محتوای آموزش را با نیازها، محیر، فراگیر مرتبط کنید.
۳۸۴	۳. انتظار/اعتماد به نفس: اطمینان به موفقیت را تقویت کنید.
۳۸۵	۴. رضایت: تقویت کننده‌های درونی و بیرونی را کنترل و اداره کنید.
۳۸۷	آموزش الکترونیکی
۳۹۰	مفهوم آموزش الکترونیکی
۳۹۰	انواع آموزش الکترونیکی
۳۹۱	۱. آموزش مبتنی بر رایانه
۳۹۱	۲. آموزش مبتنی بر وب
۳۹۱	۳. آموزش مبتنی بر اینترنت
۳۹۲	۴. کلاس درس مجازی
۳۹۲	۵. یادگیری سیار
۳۹۲	سیستم مدیریت یادگیری
۳۹۴	روش‌های ارائه آموزش الکترونیکی
۳۹۴	۱. آموزش/یادگیری الکترونیکی هم زمان

۳۹۴	۲. آموزش/یادگیری الکترونیکی غیر همزمان
۳۹۵	آموزش ترکیبی (حضوری+الکترونیکی)
۳۹۶	سبک‌های اجرای آموزش ترکیبی
۳۹۷	مروری بر فصل
۳۹۹	ارزشیابی آموزشی/اصلاح و بازنگری
۴۰۱	ارزشیابی اثربخشی آموزش
۴۰۱	تحقق اهداف آموزشی، یادگیری فراگیر
۴۰۳	ارزشیابی کارآمدی آموزشی
۴۰۳	ابعاد ارزیابی کارآمدی آموزش
۴۰۴	ابعاد ارزیابی کارایی/کارآمدی آموزش
۴۰۴	ارزشیابی کارآمدی شناختی/خواب/فراگیر
۴۰۴	ارزشیابی کارآمدی اهداف آموزش
۴۰۵	ارزشیابی کارآمدی رسانه‌ها/مواد آموزشی
۴۰۶	ارزشیابی کارآمدی راهبرد و فنون آموزش
۴۰۷	ارزشیابی کارآمدی محیط/فضای آموزشی
۴۰۷	ارزشیابی کارآمدی روش/معیار ارزشیابی
۴۰۸	ارزشیابی جذابیت آموزش/تدریس
۴۰۹	ابعاد ارزیابی جذابیت آموزش
۴۰۹	۱. علاقه/توجه
۴۰۹	سئوالات ارزیابی علاقه/توجه
۴۰۹	۲. ارتباط
۴۱۰	سئوالات ارزیابی ارتباط
۴۱۰	۳. اعتماد
۴۱۰	سئوالات ارزیابی اعتماد
۴۱۱	۴. رضایت
۴۱۱	سئوالات ارزیابی رضایت

۴۱۲	اصلاح و بازنگری
۴۱۳	روش‌های آموزشی/تدریس
۴۱۴	رسانه/رسانه‌های آموزشی
۴۱۴	منابع آموزشی
۴۱۴	سناریوی آموزشی
۴۱۵	ارزشیابی
۴۱۵	علاقه/توجه
۴۱۵	ارتباط
۴۱۶	اعتماد
۴۱۶	رضایت
۴۱۸	مروری بر فصل
۴۱۹	منابع فارسی
۴۲۱	منابع انگلیسی

پیشگفتار

همانطور که یک معمار، پیش از اقدام به ساختن یک ساختمان، نقشه ای برای آن طراحی می کند، مدرس یا استاد دانشگاه نیز باید پیش از اقدام به آموزش درس، نقشه ای فعالیت های آموزشی خود را طراحی کند. زیرا در غیر این صورت، فرایند تدریس و یادگیری، بدون هدف پیش می رود و تعیین اثربخش بودن یا نبودن آن نیز بسیار دشوار است. طراحی آموزشی به عنوان یک حیطه ی علمی، می تواند تضمین کننده ی کارآمدی و اثربخشی آموزش در زمینه - ای که اتفاق می افتد باشد. این حیطه ی علمی و دست آوردهای آن می تواند به دست اندرکاران آموزش عالی بخصوص مراکز آموزش های فنی و حرفه ای و مهارتی در حل مسائل آموزشی بهر دراند آموزش کمک کند. امروزه تکنولوژی آموزشی هم در نهادهای رسمی نظیر آموزش و پرورش و آموزش عالی، و هم در سایر نهادهای سازمان ها و بخش های تجاری، صنعتی، خدماتی و غیره به هر نحوی با آموزش سر و کار دارند، مورد توجه و اقبال بیشتری قرار گرفته است. طراحی آموزشی به عنوان یکی از مباحث مهم رشته ی تکنولوژی آموزشی، در حال گسترش و تبدیل شدن به یک حیطه ی علمی مستقل است. سازمان ها، نهادهای و ارگان هایی که دنبال کیفیت بخشی به خدمات و بهبود عملکرد سازمان و پاسخگو ساختن آن در قبال تغییرات تحولات روز افزون جامعه هستند، این رشته ی علمی را ارج نهاده و از آن منتفع می شوند. طراحی آموزشی می تواند در حیطه های مختلف آموزشی اعم از شناختی، مهارتی و نگرشی کاربردی باشد. متخصصین این حوزه علمی بر این باور هستند که برای آموزش هر یک از موضوعات آموزشی باید الگوی طراحی آموزشی خاص آن حیطه یا موضوع (شناختی، مهارتی و نگرشی) بنا گرفته شود (رایگلوث، ۲۰۱۳). منطبق این باور به تخصصی شدن آموزش ها مربوط است.

محیط های آموزشی بیش از پیش پیچیده و تخصصی شده اند و برای اثربخش کردن دوره های آموزشی، الگوهای طراحی آموزشی عمومی پاسخگو نیستند. از این رو، الگوهای تخصصی طراحی آموزشی برای محیط های یادگیری مهارتی و نگرشی طراحی و تدوین شده اند. به دلیل اهمیت آموزش های مهارتی و فنی و حرفه ای، و نیز نقش آنها در توسعه کشورها، توجه به کیفیت آموزشی این نوع آموزش ها بیش از پیش مطمح نظر نظام های آموزشی قرار گرفته است. کشورهایی نظیر برزیل، هند و کره جنوبی توسعه خود را مرهون آموزش های فنی و حرفه ای می دانند و سرمایه گذاری های قابل توجهی در این زمینه در سال های اخیر انجام داده اند. در ایران، آموزش عالی با آموزش های فنی و حرفه ای (دارالفنون) شروع شده است و

قدمت بیش از یک قرن دارد. اگر چه قبل از تأسیس دارالفنون، مهندسان اتریشی به صورت دسته و گریخته به آموزش برخی از فنون در ایران پرداخته‌اند، با این حال، آموزش‌های مهارتی به صورت منسجم و نظام‌یافته، با تأسیس دارالفنون و با تدبیر امیرکبیر در دوره قاجاریه رخ داده است. در دهه‌های اخیر دانشگاه‌هایی با مأموریت خاص آموزش مهارتی به جرگه‌ی نظام آموزش عالی کشور پیوسته‌اند که دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی از این دسته‌اند. در بررسی عملکرد نظام آموزش عالی مهارتی در ایران می‌توان گفت: اگر چه مراکز آموزش عالی مهارتی خدمات قابل قبولی برای بخش‌های مختلف صنعت، خدمات، هنر و کشاورزی انجام داده‌اند، ولی صادقانه باید گفت که این نوع آموزش‌ها از کیفیت کافی وافی برخوردار نبوده و قابل رقابت با مراکز آموزش‌های فنی و حرفه‌ای مطرح جهان مانند فاخوخ‌شوله‌های آلمان و یا کالج فنی و حرفه‌ای بریتیش کلمبیا در شهر ونکوور نماند. علت اصلی افول کیفیت در آموزش‌های مهارتی را می‌توان در این واقعیت دانست که: آموزش‌های مهارتی در ایران بیش از آنچه که به چگونگی و کیفیت آموزش‌های متمرکز باشد، به موضوعات و رشته‌های آموزشی و کمیت مراکز و دانشجویان تمرکز داشته است. به همین دلیل کیفیت در برابر تشنگی کاذب برای کمیت، در محاق فرو رفته است.

اکنون توجه به کیفیت، گریز ناپذیر است. یکی برگزاری دوره‌های آموزشی و زندگی کلاسی و دانشگاهی یک تجربه مهم و غیرقابل برگشت است. برای غنی‌سازی و طراحی آموزشی چنین کلاس‌هایی باید مدت‌ها و بارها فکر کرد. بازآرایی کرد. مدرس آموزش‌های مهارتی بدون اطلاع از اصول و فنون طراحی آموزشی توانمندی در کلاس درس نخواهد داشت و دانشجویان نیز تجربه‌ی خوبی از این کلاس‌ها نخواهند داشت. البته مدرسان دروس تخصصی در حوزه‌های فنی-مهندسی، هنر یا کشاورزی نیاز به آموزش و مطالعه در موضوعات تخصصی علوم تربیتی دارند و تدوین این اثر نیز در راستای غنی‌سازی منابع مرتبط با اینگونه آموزش‌ها صورت گرفته است. همانطور که دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور برای کیفیت بخشی به آموزش‌های پزشکی، مراکز توسعه آموزشی را در دانشگاه‌های علوم پزشکی تأسیس کرده‌اند و از این طریق به تعالی حرفه‌ای استادان پزشکی در آموزش کمک می‌کنند.

در سال‌های اخیر کتاب‌های متعددی با عنوان طراحی آموزشی به زبان فارسی انتشار یافته است. این کتاب‌ها کاملاً تخصصی هستند و مخاطبان آنها دانشجویان رشته‌های تخصصی علوم تربیتی هستند و کتابی که کاربردی و به زبان ساده نوشته شده باشد، وجود ندارد و

انتشار این اثر محدودی این خلاء را می‌تواند مرتفع کند و زمینه را برای تدوین آثار کاربردی دیگر فراهم سازد.

در این کتاب سعی شده است، جهت فراهم آوردن چارچوبی روش کاری جهت طراحی آموزشی در کلاس درس و آموزش عالی توسط اساتید و مدرسان، به مطالعه‌ی مبانی مربوط پرداخته شود. همچنین طی یک مطالعه‌ی تحلیلی عمیق در نظریه‌های آموزشی مختلف همچون نظریه‌ی نمایش اجزاء مریل (۱۹۸۳)، نظریه‌ی اصول اولیه‌ی آموزشی مریل (۲۰۰۲)، الگوی طراحی آموزشی لشین و همکاران (۱۹۹۲)، الگوی طراحی آموزشی اثربخش موریسون و همکاران (۲۰۰۵)، به تدوین الگوی طراحی آموزشی روش کاری، ساده، دقیق، و جامع جهت استفاده‌ی اساتید و مدرسان در آموزش عالی، به‌ویژه مراکز آموزشی فنی و حرفه‌ای و مهارتی پرداخته شد. استناد به مدل ارائه‌ی الگوی طراحی آموزشی پیشنهادی در این کتاب را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

۱. اساتید دانشگاه و مدرسان مراکز آموزش عالی، به الگوی طراحی آموزشی مطابق با شرایط کلاس درس و مقتضیات آن نیاز دارند که در عین سادگی، سهولت و جامعیت، بتواند پاسخگوی نیازهای آنها باشد.

۲. طراحی آموزشی براساس بسیاری از الگوهای طراحی آموزشی از جمله الگوی موریسون و همکاران (۲۰۰۴)، الگوی لشین و همکاران (۱۹۹۲) نیازمند تخصص در زمینه‌ی طراحی آموزشی می‌باشد و بیشتر مطابق با زمینه‌های خاص از تعلیم و تربیت و آموزش عالی نظیر دنیای صنعت و کسب و کار می‌باشد.

۳. برخی از نظریه‌های طراحی آموزشی، همچون نظریه‌ی نمایش اجزاء مریل (۱۹۸۳)، در عین حال که نظریه‌هایی بدیع، منحصر به فرد و راهبردی هستند، فاقد ویژگی مهم جامعیت بوده و همه‌ی اهداف آموزشی را در بر نمی‌گیرند. مریل معتقد است (۱۹۸۳) نظریه‌اش موضوعات شناختی را در برمی‌گیرد.

براین اساس، ما در جهت حل این مسئله (جامعیت و سادگی)، نظریه‌ها و قواعد طراحی نظریه‌ی دیوید مریل (۱۹۸۳) را به دیگر اهداف آموزشی تعمیم داده‌ایم و بر اساس ویژگی‌های مشترک نظریه‌ها و الگوهای مختلف، الگوی طراحی آموزشی پیشنهادی را تدوین کرده‌ایم.

این کتاب براساس الگوی پیشنهادی طراحی آموزشی در قالب سه بخش و نه فصل سازمان-دهی شده است. بخش اول کتاب شامل سه فصل: تحلیل/شناخت یادگیرنده، تحلیل/تعیین نوع محتوا/موضوع، و تعیین نوع عملکرد و نوشتن اهداف عملکردی است. بخش دوم: شامل چهار فصل طراحی راهبردها و فنون آموزشی، تعیین رسانه‌ی آموزشی، تعیین مقیاس‌های ارزشیابی، طراحی/نوشتن سناریوی آموزشی و بخش سوم: شامل دو فصل اجرای آموزش و ارزشیابی و اصلاح و بازنگری است.

از ویژگی‌های این کتاب (الگوی پیشنهادی)، می‌توان به جامعیت، دقت، و نیز استفاده از مثال-های کاربردی و روشن اشاره کرد. جامعیت کتاب به دلیل پرداختن به همه‌ی کارکردهای اصلی تحول‌بخش آموزشی از جمله تحلیل، طراحی، اجرا و ارزشیابی/اصلاح و بازنگری است. بعد دیگر جامعیت محتوا، در نظر گرفتن و قرار دادن هر دو رویکرد طراحی کلان و طراحی خرد آموزش در قالب این طراحی آموزشی پیشنهادی است. از مصادیق ویژگی دقیق بودن، می‌توان به ریز شدن در هر بخش تخصصی طراحی آموزشی و همچنین در برداشتن دو عنصر اصلی ارائه، یعنی تعمیم و مثال برای تشریح هر مفهوم، اصل/قانون، یا روش کار اشاره کرد. ویژگی‌های دیگر این کتاب الگوی پیشنهادی، ارائه‌ی الگویی جامع برای ارزشیابی آموزش است که عمدتاً در آثار موجود شریک و بسط کافی داده نشده است.

مطالعه‌ی کتاب حاضر به متخصصان آموزش عالی، به ویژه اساتید دانشگاه، مدرسان و مربیان در مراکز فنی و حرفه‌ای، مراکز مهارت آموزی، همچنین کارشناسان آموزشی این مراکز توصیه می‌شود. بطور کلی، همه‌ی کسانی که به عنوان مدرسان و اعضای هیئت علمی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی مشغول خدمت هستند، مخاطبان اصلی این کتاب می‌باشند. این اثر، در قالب الگویی به اساتید و مدرسان کمک می‌کند تا آ‌رزش و تدریس اثربخش و کارآمدی را طراحی، اجرا و ارزشیابی کنند.

خداوند بزرگ را شاکریم که توفیق داد تا این کتاب به نگارش در آید. از همه‌ی کسانی که ما را در این مسیر تشویق و حمایت کردند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کنیم. از همه مدرسان رشته‌های مهارتی که در کارگاه‌های مختلف لزوم چنین کتابی را تذکر داده و با طرح سئوالات دقیق و عمیق، اندیشه تدوین این کتاب را پرورش دادند، قدردانی می‌کنیم. در پایان از مدیریت محترم دانشگاه فنی و حرفه‌ای و اداره چاپ و نشر که امعان نظر برای انتشار این کتاب داشته‌اند، سپاسگزاریم. هر اثری که از دست مخلوق برآید، دارای نقصان است. از این

رو، نکات اصلاحی و انتقادی خوانندگان محترم را به دیده منت خواهیم نگریست. موارد را به آدرس پست الکترونیکی j.hatami@modares.ac.ir ارسال فرمایید.

مؤلفان

بهار ۱۳۹۸

www.ketab.ir